Przedpłata wraz z przesyłką pocztową wynosi 5 zł. a. w. rocznie.

ZWIĄZEK.

Pismo tygodniowe.

Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych dla Galicji i W. Ks. Krakowskiego

wychodzi co Poniedziałek w objętości pół arkusza.

REDAKCYA i Administracya we Lwowie przy placu Maryackim l. 9.

Nr. 33. **Poniedziałek**, dnia 14. sierpnia 1876. **III. rocznik.**

Drożyzna pomieszkań i towarzystwa budowlane.

IV.

Przedstawimy dziś korzyści, które członkowie towarzystwa budowlanego osiągnąć mogą i muszą.

Te korzyści najdoskonaléj dadzą się obliczyć przez przeciwstawienie dwóch czynszowników, z których jeden nie przystąpił do towarzystwa, a drugi przystąpił. Przyjmijmy na przykład, że oba płacą po 660 zł. rocznego czynszu za pomieszkanie. Pierwszy do końca swego żywota przez lat 20 do 30tu zapłaci razem 13.200 do 19.800 zł. czynszu właścicielowi pomieszkania i nie pozostanie mu z téj sumy ani cent w kieszeni, któryby mógł nazwać swoją własnością, a po śmierci nie zostawi dzieciom jednego kąteczka dla przytułku i schronienia.

Drugi przystąpiwszy do stowarzyszenia, bierze 3 udziały po 1.000 zł., wpłaca na te udziały z końcem I. roku 120 zł. wkładki i wyciąga los nadający mu prawo otrzymania od towarzystwa domu wartości 6.000 zł, na wypłaty z dochodu czynszu domowego i który to dom zawiéra takie same pomieszkanie, jakie przedtém w obcym domu zajmował i za które 660 zł. rocznego czynszu opłacał. Płacąc odtąd za dom otrzymany na wypłatę od towarzystwa tę samą kwotę to jest 660 zł. rocznego, czyli 55 zł. miesięcznego czynszu, mianowicie 27 zł. na miesiąc towarzystwu budowlanemu, celem umorzenia pierwszéj połowy ceny kupna w przeciągu 15 lat a 20 zł. na miesiąc kasie oszczędności lub któremu bankowi hipotecznemu celem umorzenia drugiéj połowy ceny kupna w przeciągu lat 20tu, i zatrzymując 8 zł. miesięcznie dla opłacenia zwolnionych dla nowo zbudowanego domu podatków, asekuracyi i kosztów utrzymania w dobrym stanie pomieszkania, drugi czynszownik, członek stowarzyszenia, po 15 latach spłacił całą pierwszą połowę ceny kupna w kwocie 3.000 zł., spłacił dwie trzecie części długu hipotecznego czyli drugiéj połowy ceny kupna w kwocie 2.000 zł. zachował dom w dobrym stanie, to jest stał się właścicielem domu wartości 6000 zł. obciążonego tylko 1000 zł. długu hipotecznego, który spłaci w następnych 5 latach po 20 zł. miesięcznéj raty. Tak zatém, nieprzystępujący do towarzystwa budowlanego czynszownik wyda przez 20 lat na opłacenie czynszu za pomieszkanie 13.200 zł. i opłaciwszy tę wysoką sumę do do żadnéj własności nie przyjdzie, gdy tymczasem przystępujący do towarzystwa czynszownik opłaciwszy tylko 11.100 zł. nabył dom na własność i nie tylko sobie do śmierci ale i swoim dzieciom i wnukom zapewnił bezpłatne pomieszkanie. Lecz przyznajemy, że powyżéj obliczony zysk jest przypadkowy i wyjątkowy. Potrzeba ku temu wyciągnąć los. Jednakże nie przedstawiliśmy tego wypadku dla sprawienia efektu, ale dla tego, że będąc skrajnym pod względem największéj korzyści, dopomoże nam przy drugiéj skrajności, przedstawiającéj najmniejszą korzyść, do wyprowadzenia średniego, przeciętnego wyniku.

Aby niekorzystny skrajny wypadek uczynić najskrajniejszym, usuwamy z naszego planu finansowego wszystkie ułatwienia, wszystkie pomoce zewnętrznego kredytu jako to: wkładki niečłonków na książeczki oszczędności, pożyczki w banku narodowym na niski procent, wsparcie znaczniejszym funduszem ze strony krakowskiego towarzystwa ubezpieczeń i t. d. i ograniczamy się na własnych usiłowaniach członków, to jest na wkładkach po 40 zł. rocznie na każdy udział 1000 zł. Przy takim rozwoju mogłoby się stać że członek któremuby los nie sprzyjał, musiałby wkładkować przez 7½ lat, aby otrzymać nareszcie od towarzystwa dom na wypłatę przez czynsze.

Luboby musiał złożyć przez ten czas na 3 udziały 900 zł. które z procentem podniosłyby jego wkładkę do

kwoty 1.041 zł., ale za to ta wkładka sprawiłaby, że nie aż po 15 latach, ale już po $7\frac{1}{2}$ latach, opłacając 25 zł. na miesiąc do Stowarzyszenia, 20 zł. do kasy oszczędności lub banku hipotecznego, 8 zł. zachowując na pokrycie zwolnionych dla nowych domów podatków, asekuracyi i kosztów utrzymania w dobrym stanie pomieszkania, spłaciłby całą pierwszą pałowę ceny kupna w kwocie 3000 zł., spłaciłby jedną czwartą część długu hipotecznego w kwocie 750 zł. zachowałby dom w dobrym stanie, czyli stałby się właścicielem domu wartości 6000 zł., obciążonego tylko 2250 zł. długu hipotecznego, który to dług spłaciłby w następnych $12\frac{1}{2}$ latach po 20 zł. miesięcznej raty.

Zestawiwszy to dwa najskrajniejsze wypadki razem, łatwo wyprowadzić średni, przeciętny wynik korzyści. Oto każdy czynszownik przystępujący do towarzystwa budowlanego z końcem IV roku (licząc od daty przystąpienia) otrzymuje dom na wypłaty z dochodu czynszu domowego. Jeżeli wziął 3 udziały po 1000 zł., to złożył przez 4 lata tylko 480 zł. które wraz z procentém uczynią 520 zł. 20 ct. Za to drobne wysilenie otrzymuje dom wartości 6000 zł. przynoszący 660 zł. rocznego czyli 55 zł. miesięcznego czynszu. Ponieważ już złożył własnego kapitału 520 zł. 20 ct., więc tylko w 11 latach, spłacając z dochodów czynszu domowego 27 zł, miesięcznie towarzystwa, umarza całą pierwszą połowę zaliczonéj mu przez toż towarzystwo ceny kupna, a 20 zł. miesięcznie kasie oszczędności lub bankowi hipotecznemu umarza drugą połowę ceny kupna w kwocie 1500 zł. a 8 zł. zatrzymuje na pokrycie zwolnionych dla nowych domów podatków, asekuracyi i kosztów utrzymania w dobrym stanie ubikacyi, czyli po 15 latach przychodzi do realnéj własności 6000 zł. wartości, obciążonéj tylko długiem hipotecznym 1500 zł., który przez następne 9 lat, płacąc po 20 zł. miesięcznéj raty całkowicie umarza.

Porównajmy teraz położenie czynszownika, który nie przystąpił do towarzystwa budowlanego, z korzyściami jakie każdy czynszownik przez wstąpienie do tegoż Towarzystwa po 4 latach pobytu w niém nieochybnie osiągnąć musi. Pierwszy przez 24 lat, płacąc n. p. 660 zł. rocznie. zapłacił ogółem 15.840 zł. i nic mu z téj sumy na jego korzyść i własność nie pozostało; drugi płacąc tę samą kwotę rocznego czynszu przez pierwsze 15 lat zapłacił 9.900 zł. a przez następne 9 lat 2.160 zł- razem 12.060 zł. a więc o 3.780 zł. mniéj od piérwszego, a przychodzi do realności 6000 zł wartości, na swoję i swoich potomków zupełną własność. I tę korzyść osiągnąć może każdy czynszownik za pomocą wkładki 480 zł. przez 4 lata miesięcznymi kwotami po 10 zł. wnoszonemi. Potrzeba wielkiego lenistwa, ogromnéj nieporadności, braku wszelkiéj woli i energii, aby na takie drobne wysilenie się nie zdobyć.

Powyższe korzyści dla członków swoich zabezpiecza towarzystwo budowlane dzięki dwom czynnikom: 1. reprodukcyjnéj istocie przedsiębiorstwa, które wytwarzając przedmioty przynoszące stały dochód, pomnaża w czwornasób i więcéj kapitał wkładkowy członków; 2. wielkiéj zasadzie solidarności, w któréj duchu kolejne udzielanie zaliczek podaje w końcu wszystkim członkom stowarzyszonym sposobność i możność spłacania tymi samymi czynszami, które dotąd szły bezpowrotnie do obcéj kieszeni, ceny kupna, jaka potrzebną jest do nabycia wynajmowanego domu na całkowitą i wieczystą własność.

Ruch Stowarzyszeń.

Nowe Stowarzyszenie. Na podstawie uchwały c. k. Sądu obwodowego w Samborze z daty 8. sierpnia 1876. l. 12.476 wpisane zostało do rejestru firm stow. zarob. i gospodarczych: „Towarzystwo zaliczkowe dla powiatu staromiejskiego, stowarzyszenie zarej. z nieogr. poręką“ na zasadzie statutu z daty: Staremiasto, 27. czerwca 1876. (Firma nie zawiéra miejsca siedziby tego stowarzyszenia.) Zarząd sprawuje Dyrekcya, mianowicie pp. Konstanty Bielski właść. dóbr, dyrektor, — Eustachy Wojnarowski dzierż. dóbr, zastępca dyrektora, — Karol Betta sekret. Rady powiat., kasyer — i Edmund Gołkowski pocztmistrz, kontrolor.

Nowy statut Związku Stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych zatwierdzony został uchwałą c. k. Namiestnictwa z dnia 7. z. m. l. 30.171.

Z Rudek otrzymujemy następujące pismo:

Tutejsze starostwo opodatkowało nasze Towarzystwo zaliczkowe, nakładając 9 zł. 57 ct. podatku, nie zważając na to, iż nasz bilans za r. 1875 wykazuje tylko 6 zł 83 ct. czystego zysku. Poruszamy tę sprawę publicznie, aby wyświecić dla Towarzystw zal., któreby się w tém samém położeniu znalazły. Dyrekcya nasza podała rekurs do dyrekcyi skarbowéj, na podstawie §. 8. patentu z r. 1849, który powiada, że dochód roczny od kapitału, nieprzenoszący bez potrącenia długów kwoty 300 zł. a. w. może być uwolniony od opodatkowania. Gdyby jednak dyrekcya skarbowa rekurs odrzuciła, w takim razie bylibyśmy w nadzwyczajnie przykrém położeniu, musielibyśmy bowiem dla opłacenia podatków sięgnąć do kapitału samego, gdy ustawa tylko procenta opodatkowuje.

Towarzystwo zaliczkowe dla rolnictwa i przemysłu rolniczego we Lwowie. Magistrat lwowski na skutek polecenia administracyi podatków egzekwuje podatki

za r. 1874. i 1875. na témże stowarzyszeniu, chociaż wymiar ich niezgodny jest z postanowieniami regulatywu z 28. maja 1876. i chociaż przeciw temu wymiarowi rekurs wniesiony został roku zeszłego. Władze jednak nie załatwiają cały rok rekursu, a egzekwują niesłusznie nałożone podatki. Takie postępowania władz rządowych dąży chyba do rozbicia naszych stowarzyszeń. Dziwnie to licuje z oświadczeniami rządu, że chce otoczyć nasze stowarzyszenie szczególniejszą opieką. Oby opieka ta nie wyssała z nas ostaostatniego w znoju zaoszczędzonego grosza! — Jest to zresztą cechą austryackiego gospodarstwa społecznego.

Dziesiąte Walne Zgromadzenie

stowarzyszeń spożywczych w Niemczech południowych.

Zainteresowanie się sprawami Stowarzyszeń spożywczych, tak dla naszego społeczeństwa doniosłych, powoduje nami do gorliwszego śledzenia ich rozwoju, zwłaszcza że nietaimy przekonania, że jedynie brak wiary do tych instytucyi z naszéj własnéj strony pararaliżuje wszelkie na tém polu usiłowania ludzi o rozwój ich gorliwych.

W Sztuttgardzie odbyło się dnia 24. i 25. czerwca br. walne zgromadzenie Stowarzyszeń spożywczych z Niemiec południowych przy udziale 81 uczestników. Ze sprawozdania dyrektora Związku p. Pröbsta z Monachium wyjmuje następujące szczegóły. Ze Związku, do którego należało z zeszłym roku 41 stowarzyszeń, ubyło z powodu likwidacyi: Towarzystwo w Monachium, Kirchheim i St. Blasien; z powodu wykluczenia: w Aalen i Eislingen; z powodu dobrowolnego ustąpienia: w Gmund, Hall, Mühlhof, Steinheim, Schwabach i Wehr. Ciekawy jest powód, dla którego Towarzystwo w St. Blesien likwidowało. Oto! członkowie chcieli zaprowadzić system borgu, czemu zarząd się sprzeciwił, a członkowie uchwalili rozwiązanie stowarzyszenia. — Najlepiéj jednak robią takie towarzystwa, gdy likwidują.

Do Związku przystąpiło towarzystwo w Kaiserslautern, Związek liczy zatem obecnie 27 stowarzyszeń a mianowicie: 10 z Bawaryi, 7 z Würterbergii, 8 z Badenu 1 z Hesyi

Statystyka członków wykazuje 12.482. członków — z których 11% wypada na kobiéty, 36% na robotników, 25% na t. z inteligencyą — a 28% na inne warstwy społeczeństwa.

Z rachunków 27 stowarzyszeń okazuje się, że sprzedano w roku 1875. towarów za 3.016 177 grz. we własnych sklepach, za 1.823.910 grz. po za tymiż; razem za 4.840.087 grz. Najwięcéj towarów sprzedało Towarzystwo w Sztuttgarcie (1.071.000. grz.) i w Monachium (932.511 grz.)

Zysk osiągnięty w tych Towarzystwach wynosił blisko ¼ miliona (243.266 grz.) t. j. 5½% obrotu. Najniższy zysk wynosił 4% najwyższy 9¾%.

Suma udziałów w tych stowarzyszeniach wynosi 617.159 grz.; fundusz rezezwowy 146.952 grz., długi stowarzyszeń 219.402 grz. Na borg udzielono towarów za 42.613 grz. t j. 1·5% obrotu.

Po przyjęciu do wiadomości sprawozdania Dyrektora Związku przystąpiono do dalszego porządku dziennego. Sposób traktowania spraw na tém zgromadzeniu wydał nam się bardzo praktycznym. Oto! każde z należących do Związku stowarzyszenie podawało do ogólnéj wiadomości — najciekawsze szczegóły i doświadczenia, zebrane w ostatnim roku. Niektóre uwagi udzielamy tu naszym czytelnikom.

Towarzystwo w Lindau sprzedaje i niecz łonkom, przez co znacznie ceny obniżyć mogło.

Towarzystwo w Konstancyi wyszło zwycięsko z walki ze zwolennikami borgu — i zapewniło sobie rozwój prawidłowy. — Podobnie Towarzystwo w Wasseralfingen.

Towarzystwo w Karlsruhe poniosło znaczne straty przez zakupno na własny rachunek wielkich zapasów węgła, których rozsprzedać nie było w stanie. Natomiast Towarzystwo w Kaiserslautern, biorąc węgle tylko w komis wielkie odniosło zyski.

Towarzystwo w Esslingen z korzyścią prowadzi własną piekarnię i posiada własny dom. Towarzystwo w Lörrah jednak traci na własnéj rzeźni.

W końcu przedłożył p. Mayer z Monachium projekt regulaminu dla rewizyi książek i zapasów w towarzystwach spożywczych Projektu tego jednak nie podajemy, gdyż Towarzystwo spożywcze lwowskie wysadziło komisyą (Borawski, Dr. Goldmann i Dr. Zgórski), która ma ułożyć instrukcyą, jak rachunkowość w témże Towyrzystwie ma być prowadzoną, i jak rewizye zwyczajne i nadzwyczajne mają się odbywać. Przy ułożeniu tych instrukcyi uwzględni komisya tak ten projekt, jak i istniejące instrukcye w Towarzystwie warszawskiém „Merkury" — jak równie i inne znane jéj regulaminy i instrukcye. Elaborat ten komisyi ogłosimy w swoim czasie w „Związku".

Dr. A. Z.

Półroczne rachunki.

Towarzystwo zaliczkowe w Wykotach. Przychód po koniec czerwca 1876: Fundusz rezerwowy 28·—, Udziały 451·61, Wkładki oszczędności 633·25, Wierzyc. Towarz. 9780·—, Spłacone pożyczki 2673·61, Procenta 340·96, Administracya 29·20, razem 13·936·63. Rozchód: Wierzyc. Towarz. 4.790·—, Udzielone pożyczki 8.839·—, Procenta 182 14, Administracya 99·89, Kasa 25·60, razem 13.936·63 Stan z dniem 30. czerwca 1876: a) stan czynny: Niespłacone

pożyczki 6.165·39, Administracya 70·69, Kasa 25·60, razem 6.261·68. b) stan bierny: Fundusz rezerwowy 28.—, Udziały 451·61, Wkładki oszczędności 633·25, Wierzyc. Towarz. 4.990·—, procenta 158·82, razem 6·261·68.

Różności.

IV. Walne Zgromadzenie Ogólnego Związku austryackiego odbędzie się dnia 24., 25. i 26. września b. r. w Smichowie pod Pragą.

Walne Zgromadzenia w Gdańsku. Równocześnie z Walnem Zgromadzeniem Związku niemieckiego odbędzie się w Gdańsku II. Walne Zgromadzenie niemieckich stowarzyszeń budowniczych — i Walne Zgromadzenie rolniczych stowarzyszeń w wschodnich i zachodnich Prusiech.

Dalsze uchwały zgromadzenia w Prenzlau. Zgromadzenie uchwala założenie biblioteki związkowéj i wstawia w tym celu 60 grz. do budżetu związku filialnego. Zgromadzenie wyséła 3. delegatów do Gdańska, wyznaczając im tytułem zwrotu kosztów podróży po 150 grzywien.

„Erster Wiener Hipothekenverkehrs & Creditverein v. G. m. b. H.“ uchwalił likwidacyą. „Die Genossenschaft“ mniema, że upadek tego stowarzyszenia nie jest dla sprawy naszéj wypadkiem smutnym i owszem oznacza, iż stowarzyszenia wiedeńskie puryfikują się — gdy ubywa stowarzyszeń, które wcale naszéj organizacyi nie odpowiadają. Stowarzyszenie to bowiem było zakładem hipotecznym — nie mając jednak odpowiednich funduszów trudniło się jedynie zleceniami kas oszczędności i innych banków, zwłaszcza nie szczególnéj reputacyi.

Zakazany odczyt na Zgromadzeniu Stowarzyszeń Dnia 6. b. m. odbyło się w Zeltweg w Styryi Zgromadzenie styryjskich i karyntskich stowarzyszeń spożywczych, w którém udział wzięło 120 osób. Patron Ziller miał mieć na tém zgromadzeniu odczyt p. t. „Rozwój i znaczenie austryackich stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych“. Starostwo w Judenburgu jednak uchyliło ten odczyt z porządku dziennego w myśl §. 6. ustawy o zgromadzeniach, jako — „staatsgefährlich“. — Piękne zaczynają się dla nas czasy! Czy to owoc opieki ministerstwa rolnictwa, które tak „szczérze“ zajęło się sprawą naszych stowarzyszeń? Albo może ministarstwo rolnictwa nie przeprowadziło jeszcze w tym względzie ugody z ministerstwem spraw wewnętrznych, jak nie udało mu się przeprowadzić do skutku ugody z ministerstwem skarbu.

Stęplowane blankiety wekslowe bez tekstu. Od 1. sierpnia obowiązane są trafiki dostarczać stęplowanych blankietów wekslowych b e z t e k s t u. Polecamy te blankiety naszym stowarzyszeniom, gdyż można na nich umieszczać tekst p o l s k i. Każda trafika, sprzedająca stęple, o b o w i ą z a n a jest na żądanie takich dostarczyć blankietów.

ODEZWA.

Rocznik stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych za r. 1875 *mógłby był już od miesiąca być gotowym, gdyby Szanowne Dyrekcye Stowarzyszeń raczyły nadesłać wykazy, o które w Nrze 12. b. r. uprzejmie upraszałem. Ponawiam więc moję prośbę zwracając uwagę tych Dyrekcyi, które dotąd wykazów nie nadesłały, że ogłoszenia takie leżą również w interesie każdego stowarzyszenia.*

Upraszam więc te Towarzystwa, których bilanse w „Związku“ nie były ogłoszone, aby nadesłać zechciały jak najprędzéj: 1. statut, 2. zamknięcie rabhunków za r. 1875, 3. wykaz do statystyki członków (jak w Nrze 12. „Związku“), 4. krótkie sprawozdanie z Walnego Zgromadzenia, 5. spis osób należących do Zarządu.

Dnia 25. b. m. oddaję manuskrypt do druku — te zatém Towarzystwa, które po ten termin nie raczą nadesłać wykazów, nie będą umieszczone w Roczniku. Liczę na to, że żadne Towarzystwo téj krzywdy redakcyi Rocznika i sprawie naszych stowarzyszeń nie wyrządzi.

We Lwowie, dnia 12. sierpnia 1876.

Dr. Alfred Zgórski.

W następnym Nrze umieszczone będą rachunki za lipiec b. r. kilka jednak rachunków nadesłano nam w téj formie, iż ich do naszych rubryk zastósować nie możemy.

Wydawca i odpowiedzialny redaktor: **Dr. Alfred Zgórski.** I. Związkowa Drukarnia we Lwowie, Hotel Żorża.